

tika ne može da razume samu sebe pa zbog toga i pojmovi, koje je stvorila da bi se definisala, moraju ostati izvan njene prave suštine.

Forma romantičarske književnosti može u svojoj stvarnoj određenosti da nam se ukaže samo iz perspektive kojoj se romantičarski otkrija kao jedna od istorijski konkretnizovanih istina o bitku i ne-bitku čoveka. Romantičarski duh doživljuje samog sebe iz latilne metafizike u raspadanju, stanja u kome se apriorna jedinstvenost višeg porečka razlaže u svoje sastavne delove i kad čovek pada u dualistički raskol između sveta i subjekta, umutarnjeg i spoljnog života, između ideala i realnosti. U okviru takvog dualizma se i javljaju u romantičarskom svetu bitak i ne-bitak: bitak koji poznaje romantičarsku istinu identičan je sa subjektivnošću izolovanog pojedinca, s njegovom „lepotom dušom“, dok se, međutim, ne-bitak konstituiše kao njegova suprostot, tj. kao mirtva bezdužnost stvarnog života, kao prozaičnost njegovog porečka i otudjene celishodnosti. Uz sve to razumevanje romantičarskog duha od odlučujućeg značaja je činjenica da romantičarski subjekt još uvek veruje u metafizičku osnovanost svog sveta i da samog sebe — mada u nejasnoj, pojmovno neoblikovanoj perspektivi — još uvek oseća kao visu stvarnost, kao realitet koji je povezan s boljom sústinom i uređenjem sveta. I tako je razumljivo što u raskolu između sebe i stvarnosti vidi nekaljivo antiprirodno, nepravdno stanje koje treba premostiti u kinutini. Ali dokle god romantičarski čovek ostaje u okviru svojih ishodišnih premissa, on otlanja taj raskol, naravno na tipično romantičarski način: umešto da metafizičko uredjenje sveta definitivno odrekne i time istovremeno ukine vlastitu subjektivnost i otudjenost stvarnog života, pokušava metafizičku viziju i višem jedinstvu i punoći sveta da ostvari ku amutarniju istinu svoje subjektivnosti, kao esejni, moralni i estetski doživljaj u samom sebi i za sebe. Ukratko, metafizičnost sveta i čoveka romantičarju na taj način što je iz stvarnosti prenosi u intimnost, iz oblasti akcije i činjenica u spontanost umutarnjeg života.

Upravo to je osnova na kojoj nastaje formalna problematika romantičarske književnosti. Estetika romantičarke proizašla je iz negacije strogih kalupa klasicizma, tj. iz svega onoga što je u metafizičkoj estetici bio otigledan znak apriorne, nadsubjektivne i schematicne hijerarhije. Romantičarskom subjektu se viši poređak metafizičke lepote otkrio kao mirtva bezdužnost otudjene, spolne i apstraktne forme. Pravi izvor lepote otkrio je u svojoj sopstvenoj subjektivnosti, u spontanoj svug ututarnjeg života, u svojoj intiomnoj povezanosti sa blicem sveta. Ali nova forma romantičarske književnosti nije se, naravno, mogla raditi samo iz gole subjektivnosti izolovanog subjekta. Ona je samo po sebi prazna i amorfna. I tako je romantičarska književnost bila prisiljena da formi svojih organizama kreira na taj način što je prisvajala formalne strukture metafizičkog književnog sveta i iz svog unutarnjeg doživljaja ponovo ih oživljavalja, tj. ispunjava svoju subjektivnost i stvarala od njih izraz svog spontanog života. Iz te perspektive je razumljivo zašto je od svog porečka pa do najnovijih vremena istražno neširala dogmatike i aporne sisteme metafizičkih estetika i zašto je u isti vreme ipak preuzimala forme iz nazrajčićih, dalekih razdoblja klasične književnosti, iz orienta, antike, srednjeg veka, renesanse, narodnog pesništva. Te forme ponovo je oživljavalja, istoriistički ih podrazvala ili pak menjala i najnima gradila nove. Baš taj, subjektivni pristup formalnoj problematičnosti omogućavaće je romantičarskoj književnosti da stvarački obnavlja ne samo stare, metafizičke književne forme, nego da u poslednjim decenijama poče u oblast svog duha da asimiliše i moderne, postromantičarske i nihilističke formalne elemente, i upravo na taj način da ih pretvara u dekorativnost koja treba da pretstavlja lepotu romantičarskog subjektiviteta.

Forma romantičarske književnosti u svojoj pravoj sústini ostvarenje je romantičarske istine o bitku i ne-bitku čoveka. Zakon koji omogućuje njeno pojavlivanje reflektuje osnovni zakonitost romantičarskog duha, a pre svega situaciju i perspektivu što mu pripadaju u raspadu metafizike i njene književnosti. Upravo zato se strukture forme u romantičarskoj književnosti sústinski razlikuju od one iz razdoblja stabilne metafizičke umetnosti. Ali takva transformacija formalne problematike tek je prvi stupanj na putu iz metafizičkog književnog sveta. Novu, još nepoznatu strukturu formi dala je književnost nihilizma.

Sta je forma nihilističke književnosti u tvoj pravoj sústini da je romantičarski otkrio tu na sam se kao adekvatnu realizaciju diverzitete ontologije, dve različite istine o bitku i ne-bitku čoveka. Da li je i formu nihilističke književne fenomenologije moguće tumačiti kao ovaplodenje njene ontološke osnove? Ko želi da odgovori na ovako postavljeno pitanje mora, naravno, da ishodište interpretaciju problema da izaberete osnovnu i dalekošenu spoznaju o sústini nihilizma — spoznaju o dvostrukoštini njegove ontološke istine. Nihilizam kao istina o bitku i ne-bitku čoveka u svigde nam se pokazuje u dvostrukom liku, s dvostrukim liceom i smislom. S jedne strane nihilistička ontologija je negacija metafizičke istine o svetu, i upravo njena apstraktna negativna negacija, zbog čega je nihilizam zapravo samouništenje metafizike, njena sopstvena nihilnost i definitivni raspad. Nihilistički duh negira istinu višeg porečka koji je stvorio metafizička i na taj način ruši vrednost bitka i ne-bitka metafizičkog sveta. Ali u isto vreme taj poređak i taj bitak jedina su ontološka istina koja poznaje. A to znači da se ontologija nihilizma realizuje kao samouništenje metafizičke ontološke istine, kao ovaplodenje njenog raspada i besmisla.

Time nam se otvorila perspektiva iz koje je moguće interpretirati onu oblast nihilističke književne forme koju obično nazivamo modernizam i avangardizam. Ona je u svojoj pravoj sústini adekvatno ostvarenje opisanje negativne sadržine nihilističke ontološke istine. Književne forme modernizma nastaju iz sasmoraspada metafizičkih formalnih struktura, kao apstraktne forme i antiteza i gola negativnost. Poredak koji je oblikovao organizam klasične književnosti u njima se pretvara u nerед, logika postaje alogika, sintaksa prelazi u asintaksu. Kompozicija organske ravnoteže raspada u haotičnost i anorgansku heterogenost. Metafora mora da se izrodi u antimetaforu, drama u antidramu, roman u antiroman. Tako se na razvalinama metafizičke lepote konstituiše svet formi koje isto tako poseduju svoj sopstveni, posebni smisao za lepotu, ali punočaku koju sadrže istovremeno je i punoča i praznina. Istina koja u njima živi, istina je ono što stavlja kao o najdužljoj ontološkoj sústini sveta kome je metafizika dala višeg, smisaošnog poretku.

Kada je Pliko transponovan likove El Greka i Delakroa u svet modernog slikarstva, uništi je njihovu metafizičku, odnosno romantičarsku formalnu strukturu, da bi zatim iz raspada njihove forme, iz njenog samouništenja mogao da stvorii punoču moderne lepote. To je put kojim je nastajala i još uvek nastaju formi nihilističke književnosti. Ali tako je samo jedna strana njene formalne problematike. Nihilizam nije samo negacija metafizike, nije samo spoznaja da je bitak metafizičkog sveta prazan i neegzistantan. Ontološka istina nihilizma ujedno je i težnja za bitkom. Ta težnja se, naravno, ne

moe pojavit kao pozitivan pojam, nego samo kao prazna, neopredeljena intenzivnost. Ali uprkos tome mora se ipak na neki način objektivisati u svetu oblike i likova kako bi uopšte postala izvor umetnosti i poezije. I pošto je jedini bitak koji nihilizam poznaje još uvek samo bitak metafizike, razumljivo je da se njegova težnja za bitkom može ostaviti samo tako što će je imaginirati pomoću atributa metafizičkog poretka, njegove ravnoteže i hijearhije. Ukratko, nihilizam kao istina o bitku može se u formi književnog fenomena ostvariti samo kao rekonstrukcija metafizičkih književnih struktura i klasičnog estetskog poretka. Ovim se naša razmišljanja vratio svome ishodištu, Eliočovoj misli o formalni strukturi formi dala je književnost nihilizma.

Ira Vera Cangi i ja zatvorili smo se u elipsu. Cangi i ja smo zaključili: treba se naročiti počeli smo eksati i sada smo sasvim kolorirani i pričamo sviraju tamburaši a to je prilično nezgodno kad su lupili polki. Cangi i ja solidno stisnemo biceps našim igrlama i gegamo se do slobodnog prostora nabijamo kolo i okrećemo se sve je to opasno jer bi alkohol mogao pomaknuti težište ali nama su oči svjetle i ne mislimo na druge mi smo u ludilu meni se čini da bi mi moglo pjevne navirati na usta kad bi to bilo svršišodno znoj nas oblijeplio i sve su stvari ukusne onda mi plešemo s drugim gerlama nešće razmisljajte vratilo svome ishodištu, Eliočovoj misli o formalni strukturi formi dala je književnost nihilizma mogli da nazovemo klasičizam nihilističkog književnog sveta i koja je od njegovih dana pa do Valerija i naših vremena bila značajna formalna varijanta moderne književnosti. Klasični formi koju sebi stvara nihilistički duh ostvarenje je ontološke istine nihilizma, tj. jednog od dva pola koje obuhvata njegova umutarna protivrečnost. Ali baš zato se ta forma u svojoj najdužljoj sústini sasvim razlikuje od formalnih struktura u kojima je romantičarska književnost rekonstruisala elemente metafizičkih književnih sistema. Romantičarska poezija je klasični poredak metafizike formi oživljavala tako što ga je ispunila subjektivnošću lepe duše i takoreći ga organski, iznutra ponovo ustavljana. Važi to kako za Helderlinu i antičke forme koje je kreirao tako i na pr. za Prešernu koji je forme renesanse upotrebljio da bi predočio romantičarski duh. Forma koju stvara klasičizam nihilizma ostaje bez subjektivne osnovanosti, bez organske punoče koju je u nju uniošio romantičarski subjekt. Takva kakva jeste, gola je, čista forma u pravom značenju te reči — ili još tačnije rečeno: pojam forme koji je čista negativnost. Upravo zbog toga izaziva utisak da je same spoljna formalna struktura, navučena na duhovnu sadržinu književnosti izvana i čak u suprotnosti sa njom. Ali takvom nam se pokazuju samo ake je merimo pojmovima metafizičke i romantičarske estetike. Sa stanovišta savremene filozofije književnosti otkriva nam se kao adekvatno ostvarenje ontološke istine nihilizma.

Suština nihilizma je dvostruka pa se tako i njegova formalna problematika realizuje u dve varijante koje su naizgled sasvim različite i na prvi pogled se medju sobu neisključuju. Dadaizam i njegov formalni radikalizam jedva je moguće dovesti u sklad s klasičnom ovog ili onog nihilističkog autora. Ali faktički se obe formalne perspektive ipak dopunjaju. Nalazimo ih istovremeno prisutne u razvoju jedne umetničke ličnosti — pojava koju opet najbolje ilustruje primer Plikasa koji je prelazio iz kubizma u klasičistički „realizam“ da nije izmenio osnovu svoje umetnosti. Avangardizam i klasičizam često su prisutni čak i u formi jednog istog književnog fenomena, tako da se jedan sloj njegove formalne strukture oblikuje u klasičnoj a drugi u modernističkoj perspektivi. Ali to je protivrečnost koja samo na prvi pogled može da izgleda kao nesklad forme i sadržine. Uistinu je i ta pojava potvrđa da je forma svakog književnog sveta uvek i svuda ostvarenje ontološke istine iz koje nastaju njegova fenomenologija. A ta istina je uvek — mada u sebi samoj još tako protivrečna — ipak samo jedna i jedinstvena kao što je jedinstvena i samo jedna stvarnost ljudskog bića.

Janko KOS

Na slovenačkom rukopisu preveo Dejan POZNANOVIC

čaga

Ira Vera Cangi i ja zatvorili smo se u elipsu. Cangi i ja smo zaključili: treba se naročiti počeli smo eksati i sada smo sasvim kolorirani i pričamo

Iviceve

sviraju tamburaši a to je prilično nezgodno kad su lupili polki. Cangi i ja solidno stisnemo biceps našim igrlama i gegamo se

dlobodnog prostora nabijamo kolo i okrećemo se sve je to opasno jer bi alkohol mogao pomaknuti težište ali nama su oči svjetle i ne mislimo na druge mi smo u ludilu meni se čini da bi mi moglo pjevne navirati na usta kad bi to bilo svršišodno

znoj nas oblijeplio i sve su stvari ukusne onda mi plešemo s drugim gerlama nešće razmisljajte vratilo svome ishodištu, Eliočovoj misli o formalni strukturi formi dala je književnost nihilizma mogli da nazovemo klasičizam nihilističkog književnog sveta i koja je od njegovih dana pa do Valerija i naših vremena bila značajna formalna varijanta moderne književnosti. Klasični formi koju sebi stvara nihilistički duh ostvarenje je ontološke istine nihilizma, tj. jednog od dva pola koje obuhvata njegova umutarna protivrečnost. Ali baš zato se ta forma u svoj

našu sasvim necivilizirani

kad već priređuju ples mogli bi žrtvovati svoje bulje za

Iviceve

medjutim oni su divljaci nemaju osnovnu naobrazbu

Edita razgovara s nekim Francuzom

kasnije se pokazalo da to uopće nije Francuz nego Švicarac

čudim se njegovim rudimentarnim rukama

više mislim o Editi

ja već duže vrijeme čekam priliku da joj zamutim ali prilike

Inema inače se toplostomisavi gledamo i proljeće je tu pa se treba

potruditi

mora čovjek imati ženu inače nije čovjek

pomicao sam se tako po dvorani

da sam trijezan crvenom bih se

ovako hodam samovjereno, zamišljen i dišem duboko

tričem u jedan čošak gdje je gužva

opet se Flor potukao

on je inače teška budža u omladinskom komitetu ali je pun

fatavizma

na svakog čagi se s nekim pomlati

jednom su mu s britpicom razrezali čelo

od onda mu je pogled bolesno blještav grožnica

došli su miški i uređili stvar

narančni ples je prekinut

slučajne treba pratiti dvoje sestre

gledamo svoje sjene na asfaltru i divimo im se

ukrcavamo sa najprije samo riječima

bulje su do se kesile i već smo bili zaljubljeni

sve je dobro ispolo

a meni je bilo drago što je sve dobro ispolo jer ja sam bio u

mladim zaljubljen četiri godine

ako se tako smije reći: zaljubljen četiri godine

kad sam došao da kreveta bio sam tako umoran da si nisam

lmogao ni oči zakapati sa sulfacetamidom

Alojz MAJETIC

trenutačni ples

andjeoska rulja u zanosu

rulja koja krepava od slasti

stisce se na očigled

roditelja

kravjeva

kepeca u dvoranama glatkim kao bedra

uzburkane djevojke pod mokrim zdovima

rulja se hapava

a gađno joj je

a nesrećna je

jer ne zna da li će sutra biti ljubljena

da li će sutra izmoliti sudar i drhtati

grčiti se

pravilno

ljudi

opisivanje doživljaja

poziv za bolnu igru koja jača

nisam odbio ne samo zato

da bih mogao otici

na to putovanje s divljim osjećanjima

o ne

i nadalje sam se propinjao pred tramvajem

i moja su zvonca zvonila

dok sam silazio dolje

u javne pisoare

u kojima je zimi toplo kao u raju

pa gledao kako se gospodje udešavaju

i savjetuju u podzemlju

ostao sam najduže od svih

ne izgubivši sjećanje

na svim dionicama bježtsva

pa i na kraju

kad sam se spakoval i razbjesnio

pristojno sam svoj pozdravio

poslao poljubac na dva prsta

u okonču ovaj bol

samo zato

da bih mogao početi drugi

nedjeljav ni sa kim

Zvonimir MAJDAK